



QUADERN 13

Llengua catalana

El **Quadern 13** de **Llengua catalana** de Primària és una obra col·lectiva concebuda, dissenyada i creada al Departament d'Edicions Educatives de Grup Promotor / Santillana, dirigit per **Teresa Grence Ruiz** i **Pere Macià Arqué**.

En l'elaboració hi ha participat l'equip següent:

TEXT

Anna Canyelles

IL·LUSTRACIÓ

Jaume Gubianas

EDICIÓ

Neus Nadal

DIRECCIÓ I COORDINACIÓ EDITORIAL DE PRIMÀRIA

Maite López-Sáez Rodríguez-Piñero

PRIMÀRIA

Índex

Unitat 1

COMPETÈNCIA LECTORA.	4
ORTOGRAFIA. Les vocals o / u àtones	6
GRAMÀTICA. El nom	8
LÈXIC. La correcció i l'adequació del lèxic	10
SABER FER. El resum	12

Unitat 2

COMPETÈNCIA LECTORA.	14
ORTOGRAFIA. Les vocals a / e àtones	16
GRAMÀTICA. L'adjectiu	18
LÈXIC. Sinònims i antònims	20
SABER FER. La descripció de persones	22





Unitat 3

COMPETÈNCIA LECTORA.	24
ORTOGRAFIA. Els plurals	26
GRAMÀTICA. Els determinants quantitatius i indefinits	28
LÈXIC. La polisèmia	30
SABER FER. La carta al director	32

Unitat 4

COMPETÈNCIA LECTORA.	34
ORTOGRAFIA. La contracció i l'apostrofació	36
GRAMÀTICA. Els pronoms forts i els pronoms febles	38
LÈXIC. Famílies de paraules	40
SABER FER. La descripció de llocs	42
Juga i repassa	44

3' 40''

Estirada a terra sobre l'esquena, amb les cames enlaire i els peus recolzats contra la paret, clavo la mirada al sostre de l'ample passadís del London Aquatics Centre, on les nedadores esperem que ens cridin per començar el trajecte fins a la *last call room*, la sala on passarem els últims minuts abans de llançar-nos a la piscina. Damunt meu, 17.500 espectadors omplen les grades per veure en directe la final olímpica de la modalitat de duo de natació sincronitzada.

En poc menys d'una hora, serà el meu torn i sortiré davant seu a nedar els tres minuts i quaranta segons més importants de la meva carrera esportiva.

Fa tot un any que em preparo amb l'Andrea, la meva parella del duo, per afrontar amb èxit aquest moment. Estic convençuda que ens anirà bé. Però aquesta confiança en nosaltres no és suficient per evitar que el cor se m'acceleri una miqueta més a cada minut que passa. [...]

Mentre s'apropa el moment decisiu, repasso la rutina que m'ha de servir per aconseguir la primera medalla olímpica. Dins del meu cap tot surt exactament com ho he somiat. Durant l'any de preparació dels Jocs Olímpics, el meu somni del duo ha estat que ens tocava sortir les últimes i que, en veure les puntuacions, sabíem que érem segones perquè ja no quedava cap rival que ens pogués superar.



Ara, sabent que el sorteig del dia anterior ha volgut que avui siguem l'últim duo amb possibilitats de medalles a llançar-nos a la piscina, no deixo de visualitzar que aquest somni es farà realitat.

L'*speaker* ens anuncia per megafonia. De sobte, el públic comença a cridar i a animar-nos. El soroll és eixordador, però jo em centro a escoltar només la veu de l'Andrea que marca la sortida: –Cinc, sis, set, vuit...

I comencem a caminar amb els números cap a la tarima. Segures. Decidides. Conscients que en els tres minuts i quaranta segons que trigarem a nedar els quatre llargs en què es divideix el nostre tango, ens juguem el resultat d'una vida sencera dins de la piscina.

Tres minuts, quaranta segons,

Ona Carbonell.

1 Explica quin sentit té el títol del text.

 **2** Qui és l'autora del text? És escriptora? Explica per què creus que ha escrit un llibre.

3 Esbrina i respon:

■ Quin tipus de natació practica la narradora?

sincronitzada

esquena

tango

■ La nedadora participa en uns Jocs Olímpics. En quina fase i on?

semifinal de Londres

final de Londres

final de Barcelona

■ En quina modalitat de natació competeix l'autora?

individual

per parelles

en grup


■ Quina és l'aspiració de la nedadora?

no cansar-se

quedar segones

nedar quatre llargs

4 L'autora descriu els moments previs a un repte decisiu. Què li ha calgut fer o viure per arribar fins on és?

 **5** Investiga quins resultats va aconseguir l'autora en la competició. Va guanyar alguna medalla? Quina o quines?



Les vocals o/u àtones

6 Passa només pels dibuixos que tenen una o que sona u i trobaràs la sortida del laberint.



7 Completa el diàleg amb noms de la taula anterior.

Ja ho veig! En els plurals, s'escriu o i es pronuncia u, com a motos i _____.



No sempre! En els mots invariables acabats en -us s'escriu u, com a _____ i _____.

FONÈTICA I ORTOGRAFIA

8 Fixa't en aquestes parelles de paraules i escriu com podem saber si hem d'escriure **O** o **U** al mig d'una paraula.

foc - foguera

ull-ulleres

full-fullaraca

gronxa-gronxador

- Les vocals **o** i **u** sonen u quan estan en síl·laba àtona. Per saber si s'ha d'escriure **o** o **u**, cal:

9 Què li passa a aquest personatge? Completa les paraules amb **o** o **u**.



Quan ned___ em mull___,
 quan salt___ em cans___.
 si corr___ su___...

Està clar que no soc gens esportista
 però... quan no ned___, salt___
 o corr___... m'avorreix___!

10 Encercla vuit paraules en la sopa de lletres a partir de les pistes i copia-les.

- Petit de la gallina.
- Netejar el terra.
- Peça per mocar-se.
- S'hi exposen obres d'art.
- Instrument de corda amb teclat.
- Infinitiu del verb *cus*.
- Braçalet.
- Conjunt de dotze coses.

R	M	O	C	A	D	O	R	E
A	U	A	R	U	O	N	A	L
R	S	N	C	A	T	R	U	P
B	E	E	P	B	E	S	T	I
M	U	Z	O	S	C	R	M	A
O	P	T	L	E	O	I	U	N
C	S	O	L	M	S	S	S	O
S	P	D	E	T	I	U	E	T
E	U	E	T	I	R	C	O	S

El nom

11 Ratlla en cada columna el nom que no hi hauria de ser i copia'l allà on va.

Comú individual

Comú col·lectiu

Comú abstracte

Propi

taula	fageda	voluntat	Pirineu
piscina	ram	bellesa	Tarragona
calendari	bandada	amor	Ebre
gos	vaixella	odi	Pinxo
sal	peix	esperança	Marta
ramat	equip	felicitat	Joan
jersei	eixam	veritat	esforç
cadira	bosc	intel·ligència	Barça
poma	orquestra	Júlia	París

12 Classifica els noms destacats d'aquest text corresponent en el lloc que els correspongui.

Sóc la **Flora**, la gata de la **Maria** i en **Marc**. Quina **ràbia** em fa en **Terri**, l'estúpid **gos** que completa la **família**. Se suposa que entre nosaltres hi ha una gran **amistat**, però no és gens fàcil! La seva manca d'**intel·ligència** m'ofèn. O trobeu normal que hagi de sortir al **carrer** per fer les seves necessitats? O que corri darrere la **canalla** per aconseguir una carícia? Ai, quina **colla**!



Noms concrets

Noms propis

Noms abstractes

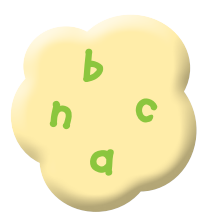
Noms col·lectius


13 A partir de la fotografia, escriu un text que compleixi les condicions següents. Pots descriure la imatge o inventar-te una breu història que hi tingui lloc.


- El text ha de contenir un mínim de...
 - dos noms comuns concrets individuals.
 - dos noms propis (inventats).
 - dos noms abstractes.
 - dos noms col·lectius.





14 Ordena les lletres per trobar el nom col·lectiu que correspon a cada nom individual.











- peix _____
- ocell _____
- xai _____
- flor _____
- música _____
- abella _____

La correcció i l'adequació del lèxic

15 Completa cada oració amb una paraula de cada parella:

tirar / llençar

medecina / medicina

ficar/posar

emprovar / provar

medi / mitjà

anomenar / nomenar

Et vols _____
el vestit?



_____ el llibre
dins la motxilla.



Cal protegir
el _____ ambient.



Pots _____ el paper
a les escombraries?

Vaig a la farmàcia a comprar
una _____.



L'han _____
director de l'escola.

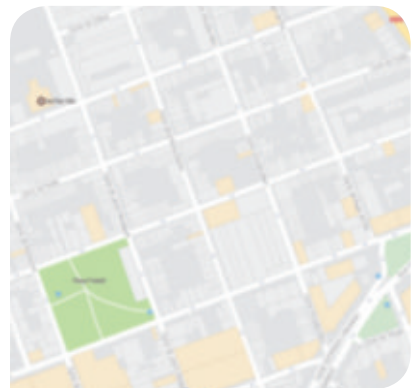
16 Completa l'expressió que defineix cada imatge:



dos quarts de _____



una _____ de pa



el _____ de la ciutat



el _____ del riu



el _____ cinc



el _____ d'informació

17 Toques l'orgue o l'òrgan? Ves amb compte! Relaciona cada definició amb una paraula.

- | | |
|---|-----------|
| Moviment de mercaderies d'un lloc a un altre. • | • orgue |
| Circulació de vehicles i persones. • | • musclo |
| Instrument musical. • | • trànsit |
| Part del cos formada per teixits. • | • muscle |
| Fer càlculs. • | • contar |
| Explicar una cosa amb detall. • | • òrgan |
| Mol·lusc que s'enganxa a les roques. • | • tràfic |
| Espatlla. • | • comptar |

- 18 El resum és un text breu que recull les idees principals d'un altre text. Un resum no consisteix a fer una còpia de fragments del text, ni tampoc ha de contenir opinions personals.

A



Fa mil·lennis que els homínids habitem la Conca de Barberà. Les excavacions confirmen que els més primerencs van escollir aquest indret fa més de cent mil anys. Una xifra que fa feredat i evidencia la idoneïtat

d'un territori ric en animals i aigua, indispensables per garantir la pervivència de l'espècie humana. Sens dubte, la Conca ha estat un territori d'acollida on la nostra espècie ha anat evolucionant amb el pas dels mil·lennis.

Resistint al pas dels anys, molts dels indrets que van ser màgics per a l'espècie humana durant la prehistòria continuen preservant un magnetisme especial avui. Són escenaris que no només serveixen per això-

plugar-se, sinó que també reconforten l'ànima. Els podreu trobar a l'interior de balmes, seguint el curs de barrancs o, fins i tot, al capdamunt de cingles, allà on l'alè de la brisa és suau com una carícia durant l'estiu i envesteix amb rauxa i força a l'hivern.

Si voleu recórrer alguns d'aquests escenaris, us proposo que us calceu les botes i iniciu un viatge apassionant.

Revista *Descobrir Catalunya*,
núm. 225 (novembre 2016)

B

La Conca de Barberà està habitada des de fa mil·lennis gràcies a la presència d'aigua i l'abundància d'animals. Actualment, conserva el seu atractiu i s'hi poden trobar vestigis del passat en balmes, barrancs o al capdamunt dels cingles, espais que val la pena recórrer.

- 19 Respon:

- Quants paràgrafs té el text A? I el B? Quin és més llarg?

- A partir de quina informació s'ha redactat el text B?

- Les parts subratllades, estan copiades literalment o s'hi han canviat algunes paraules?

20 Subratlla les idees principals del text.



Hi ha animals amb un tret distintiu per damunt de qualsevol altre: el coll de la girafa, la trompa de l'elefant, la cabellera del lleó... Doncs és evident que, del pop, en destaquen els peus (si bé també en diem braços), que són vuit. El que no tothom sap, però, és que el seu no, tan breu en català (un simple monosíl·lab que es llegeix igual del dret que del revés, tot i que no en la variant polp), es deu precisament a aquest tret físic que, sens dubte, és el que sempre se n'ha destacat. I és que certament ja era així en grec, on d'aquesta bèstia marina se'n deia *polýpous*, mot que ens ha arribat a través del

llatí i que, essent un compost de *polýs* ('molts') i *poús* ('peu'), volia dir precisament això: 'amb molts peus'. Ara bé, és que el pop és l'únic ésser amb moltes potes? No, és clar: també hi ha, entre altres, el centpeus! Que, ves per on, en grec rebia el mateix nom: *polýpous*. Però la confusió és impossible: qui voldria menjar una tapeta de centpeus a la gallega?

ALBERT TURULL. Revista *Sàpiens*.
núm. 175 (novembre 2016)

21 Marca quines informacions són importants i quines no cal que apareguin en el resum.

- La girafa es distingeix pel seu coll.
- El pop destaca per les seves vuit potes.
- El nom del pop és d'origen grec.
- El nom del pop és monosíl·lab.
- El nom del pop fa referència a les seves potes.
- El centpeus també té molts peus.



22 Redacta un petit resum del text a partir de les idees subratllades i de les informacions que has marcat en l'activitat anterior.
